

Asia: VN/33836/2025

Luonnos hallituksen esitykseksi laeiksi sosiaali- ja terveydenhuollon valvonnasta annetun lain ja harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Kommenttinne valvontalain 1 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Kunnan hyte-järjestämistehtävän valvonta).

Koska kunnilla on velvollisuus edistää kuntalaistensa hyvinvointia ja terveyttä, niin on loogista, että valvontatehtävä kirjataan laissa tänä vuonna aloittaneelle Lupa – ja valvontavirastolle. Invalidiliitto kannattaa tältä osin ehdotettua muutosta.

Kommenttinne valvontalain 4 §:ään ehdotetusta muutoksesta ja sen vaikutuksista (Vaativaa sosiaalihuoltoa tuottavan palveluyksikön määritelmä).

-

Kommenttinne valvontalain 9 §:ään ja 24 §:n 1 momenttiin ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtiminen)

Invalidiliitto kannattaa esitettyä informatiivista sääntelyä palveluntuottajan henkilöstön kielitaidosta huolehtimisesta. Potilas- ja asiakasvahinkojen välttämiseksi työntekijöiden tulee hallita asiakkaan käyttämää omaa kieltä. Palveluntuottajan on huolehdittava siitä, että asiakkaat saavat palvelua kielilainsäädännön edellyttämällä tavalla. Vaikka tämä ei ole uusi velvollisuus, niin tästä on erikseen hyvä säätää sote -valvonnan yhteydessä. Sote -palveluiden asiakkaan on olennaisen tärkeää saada palvelua omalla äidinkielellään suomeksi tai ruotsiksi sekä saamelaisalueilla saameksi ja tulla myös ymmärretyksi. Erityisesti vaikeasti vammaisten henkilöiden sote -palvelut ovat useimmiten luonteeltaan sellaisia, että kyse on henkilön integriteetistä ja ”iholle” menevistä yksilöllisistä palveluista.

Vammaispalveluissa on kyse hyvin yksilöllistä palvelutarpeista sekä niiden toteuttamisesta, mikä edellyttää korostuneesti yksilöllisessä työtilanteessa työntekijän kykyä ymmärtää ja sisäistää annetut ohjeet ja tehtäväkuvaukset työn suorittamisesta sekä toteuttaa ne annettujen ohjeiden mukaisesti. Joillakin vaikeasti vammaisilla ihmisillä kommunikointi on hidasta, yksilöllistä tai puhetta korvaaviin

menetelmiin perustuvaa. Tällöin työntekijän puutteellinen kielitaito lisää väärinymmärrysten riskiä, mikä vaikuttaa asiakasturvallisuuteen merkittävästi.

Kommenttinne valvontalain 18 §:ään ja Harmaan talouden selvitysyksiköstä annetun lain 6 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Velvoitteidenhoitoselvityksen pyytäminen ja laatiminen)

-

Kommenttinne valvontalain 24 §:ään ehdotetuista 2 ja 3 momentista ja niiden vaikutuksista (Palvelunjärjestäjän omavalvontaan ja lastensuojelun sijaishuollon valvontaan liittyvät tiedonsaanti- ja tarkastusoikeudet)

-

Kommenttinne valvontalain 26 ja 27 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Omavalvonnan raportointi)

Lakiluonnoksen mukaan omavalvontaohjelma sekä omavalvontaohjelman toteutumisen seurantaan perustuvat havainnot ja niiden perusteella tehtävät toimenpiteet on julkaistava vähintään kuuden kuukauden välein julkisessa tietoverkossa tai muilla niiden julkisuutta edistävillä tavoilla.

Invalidiliitto katsoo, että aiemman sääntelyn mukainen 4 kuukauden aikaraja on perusteltu, jotta mahdollisiin epäkohtiin palveluiden järjestämisessä voidaan tehokkaammin puuttua. Invalidiliitto huomauttaa, että omavalvontaohjelman ja sen toimeenpanoon sekä seurantaan liittyvät toimenpiteet tulee julkaista aina myös muualla kuin tietoverkossa eli esimerkiksi asumisyksikön yhteisissä tiloissa, missä ne tulee olla yleisesti nähtävissä ja saatavissa.

Kommenttinne valvontalain 2 ja 28 §:ään ehdotettavista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittäminen)

Lakiluonnoksessa esitetään, että säädettäisiin vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittämisestä iäkkäiden ja vammaisten henkilöiden sosiaali- ja terveystaloudissa. Ehdotuksen mukaan, palveluntuottajan tulisi ennen henkilöstön vuokrausta koskevan sopimuksen tekemistä pyytää rikosrekisteriote sellaiselta sopimuksessa määritellyltä henkilöltä, jonka sopimuksessa määritellyt työtehtävät sisältävät iäkkäiden tai vammaisten henkilöiden avustamista, tukemista, hoitoa tai muuta huolenpitoa taikka muuta työskentelyä henkilökohtaisessa vuorovaikutuksessa iäkkään tai vammaisen henkilön kanssa ja jotka kestävät yhden vuoden aikana vähintään kolme kuukautta. Palveluntuottajalla olisi oikeus pyytää nähtäväksi rikosrekisteriote myös sellaiselta henkilöltä, jonka sopimuksessa määritellyt tehtävät kestävät yhden vuoden aikana alle kolme kuukautta.

Invalidiliitto pitää perusteltuna iäkkäiden ja vammaisten palveluiden käyttäjien turvallisuuden kannalta, että lain mukainen sääntely ulotetaan vuokratyöntekijöiden rikostaustan selvittämiseen. Tämä tarkoittaa aiempaa sääntelyä ja paikkaa vuokratyöntekijöiden kohdalla ollutta aukkoa lainsäädännössä.

Kommenttinne valvontalain 45 §:ään ehdotetuista muutoksista ja niiden vaikutuksista (Viranomaisvalvonnan tiedonsaantioikeudet)

-

Kommenttinne 47 a §:n sääntelystä koskien Pohjanmaan hyvinvointialueen tehtäviä, ohjausta ja rahoitusta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena.

Invalidiliitto kannattaa lakiluonnoksen uutta 47 a §:n sääntelyä Pohjanmaan hyvinvointialueesta kansallisena asiakas- ja turvallisuuden asiantuntijaviranomaisena, koska se mahdollistaa aiempaa paremmin kansallisen asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian systemaattisen toimeenpanon. Pohjanmaan hyvinvointialueella on sijainnut jo vuosia asiakas- ja potilasturvallisuuskeskus, johon on kertynyt tarvittavaa osaamista edellä mainitun strategian koordinoinnista.

Kommenttinne väliaikaisen sääntelyn voimassaolon ja julkisten palveluntuottajien siirtymäajan jatkamisesta ja niiden vaikutuksista

-

Muut kommenttinne esitysluonnoksesta

Invalidiliitto kiittää sitä, että lakiluonnoksen vaikutusarvioinnissa näkyvät vammaiset ihmiset jo otsikkotasolla: ”Vaikutukset lapsiin, vammaisiin henkilöihin ja iäkkäisiin”. Lisäksi vammaisvaikutusten arviointiin (VAVA) liittyy kokonainen kappale. Vammaisvaikutusten arviointi on aina syytä tehdä erikseen, kun sääntely liittyy vammaisten ihmisten oikeuksien käyttämiseen ja oikeuksien toteutumisen valvontaan. Pelkät säännöskohtaiset perustelut eivät yksistään riitä, koska vammaisvaikutusten arviointi luo parasta ennakkollista oikeussuojaa ja vahvistaa vammaisten henkilöiden asemaa.

Helsingissä 23.6.2026

Invalidiliitto ry

Janne Juvakka

toimitusjohtaja

Laura Andersson

johtaja, yhteiskunnallinen vaikuttaminen

Gustafsson Henrik

Invalidiliitto ry - Yhteiskunnallinen vaikuttaminen